

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 5.

У Сомбору, 15 маја 1894.

Год. XXVI.

Ad III. C. 62/3. ex 1894.

ПРОГЛАС

српског прав. народно-црквеног школског савета

СРПСКОМ НАРОДУ

У МИТРОПОЛИЈИ КАРЛОВАЧКОЈ.

Св. патријарх *Георгије Бранковић* основао је **Фонд св. Саве** за *помагање православних народних основних школа* и положио је у тај фонд за сад свој први прилог од 10.000 форината.

Саборски одбор, као врховна управа народно-црквених фондова и заклада руковаће овим фондом и стараће се, да се умножи прилозима народа српског у митрополији карловачкој.

Спасоносна је мисао св. патријарха, да се оснује такав фонд, родољубиво је дело дарак, којим хоће да оствари ту мисао, — нека му је слава и хвала за једно и за друго.

Нека му је хвала и на речи, да је вољан још жртвовати на исту цељ. Та реч упућује нас, да се и ми угледамо на њега; храбри нас, да истрајемо у том послу и теши нас наџом, да ће здрава мисао постати жељеним делом.

Кад погледамо на велики број наших разних фондова, заклада, завештаја, можемо се поносити, што је српски народ у љубави к просвети народној први међу просвећеним народима. Саразмерно нема ни један народ толико народних добротвора као ми Срби. Светла, бесмртна имена њихова благодарно спомиње данашњи нараштај, благодарно ће славити потомство.

Али кад погледамо на основну цељ тих многобројних споменика српскога пожртвовања за народ и народну просвету, видимо, да се добра стара времена нису постарала за невоље нових времена.

Нова времена, нове потребе.

Српска основна школа махом постаде народно сироче, које

данас највише потребује народне заштите, потпоре и неге, да би могла живети, јачати и напредовати.

Не буде ли те помоћи, пропадаће редом и оно мало школа, што их данас имамо.

А колико их је до данас пропало!

Иза радосног ускрса уставне слободе у нашој отаџбини, сљедовао је тужан погреб небројених школа српских у нашој митрополији, — нарочито у јуначкој, негдашњој Војничкој крајини.

Пет разних закона владали су нашом школом, — на том распетију умирала је српска православна основна школа, расадник наше народне и православне свести.

Царске повластице, основни земаљски закони, — неповредљиве саставине земаљскога устава — и овима ујамчена народно-црквена аутономија српска нису заклонили народну школу српску од тешке навале државне превласти, која је као оно силовита бујица прејурила бедеме, што су вековима бранили и хранили најсветије установе наше.

Струја новoga учења, што је потекла из мутних извора страних земаља, захватила је и красну домовину нашу и прерушила је стару, хиљадугодишњу Угарску у нову државу, у којој се сударише наређења нових закона са неповредљивим начелима слободе стародавнога устава, савремене тежње са столетним предањем, државна свемоћ са богоданим и стеченим правима. Преврат мисли и морала изазвао је преврат целог државнога састава.

Пресображај овај осетљиво је повредио и саму самосталност и независност народно-црквене аутономије наше, а највише је заломио главни јој огранак: *слободу народне наставе*.

Према овим тежњама српски сабори вазда су заступали особине, тековине, право, установе српскога народа, али глас српских сабора, глас народа, остао је вапијући глас у пустињи.

Бадава бејаху и сви напори највиших аутономних власти наших — везане руке не могу да расплету мрежу, којом су заплетене школе наше.

Па шта сад?

Велика је освојачка моћ противне струје; ту је држава, која законске граице своје све више проширује, а наше потискује; ту је државна извршна власт са изобилним новчаним средствима, са читавом војском својих органа, још к отоме уз њих и са њима на најширим основима развијена ревносна друштвена пропаганда.

Према томе огроман је наш задатак, очајна је борба наша, — ал српски дух није малаксао ни у тежим, неће клонути ни у данашњим приликама.

Новије појаве у нашем народном животу казују, да је и у нас силне воље, истинског одушевљења и големог пожртвовања; да отпорна снага народна још није разривена несвесним унутарњим, беспредметним и бесцелним зађевицама; да је будна наша народна, православна и правна свест, која скупила у једно снажно коло све синове српске у обрану свога народнога бића.

На ово снажно коло, на свесне синове српске у том колу, гледамо ми у судбоносним часовима данашњим, у данима искушења нашег, окрепљени надом, да ће испунити тешке ал нама свете дужности у великом делу народне самообране.

Од те самообране очекује брзе, издашне помоћи и српска основна школа, којој се спрема нова напаст и погибија.

Основна је школа основа, која чини будуће нараштаје. Зар у њој да се зачиње клица народног расула?

У основној школи је учитељ вођ, кога деца слушају, коме верују и следују. Зар тај вођ да проповеда морал, мисли и осећаје противне генију српске породице?

Малу, невину, безазлену, поводљиву дечицу љуља и заноси сваки ветар науке. Зар вијор против народне струје да их носи са рођених недара свога народа?

Зар та школа, узданица наша, да буде наше очајање?

Не, то не-може да буде!

Помозимо сами себи, па ће нам и Бог помоћи.

Св. *патријарх*, Богом постављени митроносни вођ православног народа српског, пошао је напред, — пођимо и ми с њим и за њим.

Прихватите и ви остали *архиепископи* и *епископи* дело нашега спаса, да у свему узрастемо у ономе, који је глава, из које је све тело с помоћу зглавака и свега састављено и расте за раст Божиј. Није ли школа неразлучиви зглавак од тела? И *ѡце страждѣтъ ѡдѣи ѡуди, съ нѣмъ страждѣтъ всѣ ѡуди: ѡшеи же славити ѡдѣи ѡуди, съ нѣмъ радѣются всѣ ѡуди* (Павле I. Кор. XII. 26.)

Помозите и ви *народни учители*, ви сте највише позвани, јер тиче се нашега позива, ваше муке и мучно заслуженог признања нашега благословеног рада.

И ви *богати*, приложите ваш сувишак на недостатак, да се

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
С
К
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

богатите и у добрим делима; а и твоје име, *српска сиротиња*, нека се запише и засветли на даровним листинама, јер и најмањи дарак велика је задужбина.

Не размишљај се дуго на крају твојих дана, *родољубива старино*, на коју ћеш целу оставити благо. Завештај овој цели: народу твоме нема већег добротинства, имену твоме нема већег спомена.

Помози и ти *омладино* српска, нарочито ти, што најбоље познајеш вредност помоћи и моћ науке; твоје живо срце најјаче куца за мио ти народ а живани дух ти ствара идеале српске будућности, — помози свом снагом својом, да се не разочараш у свету, који на теби остаје.

Пригрлите и ви, дичне *Српкиње*, народно сироче. Будите му миле сеје и милостиве мајке. Ваш рад, наша је радост, — јер вама је Бог дао уз благослов рада и благодат успеха.

На посао сви заједно, сви смо заједничари у страдању, будимо тако и у утеси.

Помишљајмо, да српска повесница неће расправљати ситне распре, да суди једном ил другом по речима; она ће судити свима нама по делима. Српска повесница свакојако ће забележити крупним словима: да смо живели у кобном добу; па нека уз то забележи светлим словима: да смо томе добу и били дорасли.

Из седнице српског правосл. народно-црквеног школског савета држане у Ср. Карловцима 28. и сл. дана марта 1894.

Др. Лаза Секулић с. р.,
народно-црквени тајник.

Др. Ника Максимовић с. р.,
потпредседник.

Ad Ш. О. 273. ex 1893., 44. ex 1894. 2/ex 1894.

Н А Р Е Д Б А

српског прав. нар. школског савета, упућена подручним епархијским школским одборима у ужој Угарској (бачком, будимском, темишварском и вршачком) у предмету учитељских минималних плата и др.

Законским чланком XXVI. од године 1893. „О уређењу плате учитеља и учитељица општинских (комуналних) и вероисповедних школа“ одређује се минимум годишње плате редовног учитеља са 300 фор. а. вр. са пристojним станом од две патосане собе, кујне, коморе и са $\frac{1}{4}$ јутра земље, као што је и зак. чланком

XXXVIII. 1868. и уредбом за српске народне школе од године 1872. установљено. Где се учитељу не може дати ни тога минимума, притећи ће у помоћ државна благајница али тако, да у таквим школама при постављању учитеља, при дисциплинарном одстрањењу и др. има у одређеној мери право потврде или непотврде и у опште право утецаја високо кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе.

Ради спровађања горњег закона издало је исто високо кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе наредбу и односно упутство муниципалним (жупанијским и градским) управним одборима ddto 2. марта 1894. бр. 10.000, где се вероисповедне врховне школске власти упозорују на *одређене рокове*, до којих се има учинити какво расположење ради осигурања и односно ради допуне учитељског минимума, надовезујући, да ће се у случају незадовољења упитних законских одређења поступити по §. 9. истога закона и односно по §. 15. зак. чл. XXXVIII.: 1868. и §. 6. тачци 4. зак. чл. XXIII.: 1876. а наиме учинити сходна расположења за устројење државне на место вероисповедне школе.

Пошто у тој срп. прав. епархији — као што је савету овом познато — има вероисповедних српских основних школа, при којима наводно није било могуће до сад установити такову законом прописану најмању учитељску наплату: и пошто према горњем министарском упутству таквим срп. нар. школама, ако се питање наведене учит. наплате благовремено повољно не реши, већ за кратко време прети опасност покомунаљења с једне стране; с друге стране пак пошто овај школски савет тако замашно питање без тачних података и извештаја не може самој ствари сходно решити — обзиром на *ванредну прешност поступања* у овој ствари упућује се славни епархијски школски одбор, да школском савету што пре поднесе тачан *исказ* оних школа, чији учитељи из вероисповедних и односно из оних извора, који им вероисповедно обележје осигуравају, не могу добити ни минималне законом одређене годишње наплате. Исказ тај мора садржавати нарочито:

- а) име места, где је школа;
- б) број сталних православних душа;
- в) број за школу способне деце;
- г) број деце, што редовно полазе школу;
- д) количину учитељске наплате у готову новцу и у депу-

тату; количину земље и прихода, као и количину евентуалних других додатака;

ђ) недостатак до минималне наплате бројно исказан;

е) да ли у дотичној школи службује учитељ оспособљен или неоспособљен?

Уз то треба у истом доставерно исказати, да ли је дотична општина у стању повисити наплату до законског минимума; ако није у стању, има се подробно навести, *зашто* није у стању, при чему је потребно особито узети у обзир имаовно стање како замо црквене општине, тако и евентуалних заклада и верних те општине.

У исти мах се упућује славни епархијски школски одбор, да нареди свима подручним црквеним општинама, које срп. нар. школу имају и издржавају је, у колико закону до сад није за доста учињено, да својим учитељима неодложно даду пристојан стан најмање са две патосане собе, кујном, комором и баштом од $\frac{1}{4}$ јутра земље или ако немају на расположењу стана и баште у нарави, да одреде учитељу местним приликама сходну новчану отштету; од 1. септембра 1894. год. пак, да се за учитеље и помоћне учитеље пристављају само таква лица, која су свршила учитељску школу са потребном квалификацијом и да се не дозволи, да учитељско звање отправљају људи, који нису за то оспособљени с тим, да се, ако међу компетентима не би било мушких оспособљених лица, и на мешовите школе ма и привремено постављају учитељице, а дотичне општине су дужне да се засебно постарају за певца из својих средстава.

Најпосле се у смислу §. 1. зак. чл. XXVI. 1893. позива славни епарх. школски одбор, да бди над тим, да се упражњена учитељска места, од дана упражњења најдаље за по године дана попуне, а за то време се може привремено приставити помоћни учитељ са год. 200 фор. а. вр. и уживањем стана од једне собе, што му све има давати дотична црквена општина. Удовица пок. учитеља са сирочади има за по године дана целу годишњу плату и ужива за то време стан.

Из седнице српског православног народног *Школског Савета*, држане у *Карловцима* 29. марта (10. априла) 1894. године.

Георгије с. р. Патријарх.

Ad III. C. 13./4. ex 1894.

WWW.UNILIB.RS

НАРЕДБА

срп. прав. нар. Школскога Савета упућена епархијским школским одборима: бачком, будимском, темишварском и вршачком у предмету урачунавања прихода од учитељске земље у годишњу плату српских нар. учитеља (учитељица).

У савезу са претпоследњим зачелом овдашње наредбе бр. III. C. 273. ex 1893., 44. ex 1894./2. ex 1894. (Види бр. 17. „Срп. Сиона“ о. г.), где се у смислу §. 70. уредбе за срп. нар. школе од год. 1872. и §. 1. зак. чл. XXVI. од 1893. наређује свима подручним црквеним општинама, које имају и издржавају срп. нар. школу, у колико закону до сад није задоста учињено, да својим учитељима неодложно даду уз најмању годишњу плату од 300 фор. а. вр., пристојан стан најмање од две патосане собе са кујном и комором као и башту од $\frac{1}{4}$ јутра земље или ако немају на расположењу стана и баште у нарави, да одреде учитељу месним приликама сходну новчану отштету, — овим се у смислу овдашње одлуке од данашњег (потписаног) дана и под горњим бројем упућује славни епархијски школски одбор, да истим општинама изда наредбу, да од 1. септембра 1894. осигуравши свом учитељу и односно учитељима законом прописану бар најмању годишњу плату, у исту урачунавају осим готовога новца још и сав приход од земље, коју учитељ као такав евентуално ужива, одбивши том приликом приход $\frac{1}{4}$ јутра, што учитељ већ по закону мора добити у име врта.

Из седнице срп. прав. нар. Школског Савета, држане у Карловцима 28. марта (9. априла) 1894.

Георгије с. р. Патријарх.

НОВЕ СМЕТЊЕ ШКОЛСКОМ НАПРЕДКУ.

Пише **Богољуб Бакаловић** слушатељ педагогије у Бечу.

Прошле године у „Школском Листу“ изнео сам некоје *старе*, а овде ћу да набројим сметње, — које су се у новије доба било непажњом, незнањем, хотимично или нехотице у нар. школе увукле; ради чега сам их и назвао *новије сметње*.

Говорећи о овим сметњама почећу са:

1. *Школском зрадом* Као и код првих, тако и код ових сметња имам пред очима школе у Срему, за које могу рећи, да

још за коју годину, неће бити општине која неби нову школу имала. Одредбама високе владе, а заузимањем подчињених јој области нове школске зграде се сваки дан подижу.

Пре него што би сама градња одпочела, дужна је свака општина нацрт (план) будуће школ. зграде предпостављеној власти на увид и потврду поднети. — Ко ове планове прегледа и потврђује то неznam, — доста, да је врло мало новосаграђених школа које би у подпуном смислу т. ј. по пропису школској згради одговарале; — но их је већина које по својој унутрашњости и спољашности више на спахинске магацине налице, а у многим ни вентилације неима, а што је још црње и горе у некојим светлост у школску собу с десне стране деци долази.

Не могу рећи да је у свима, али поуздано тврдим да је у већини новосаграђених школа у Срему, под једним кровом и заходи (проходи), тако рећи одма крај врата школске собе су смештени.

У градовима, где тога простор не допушта, да заходи нешто даље од саме зграде стоје, то је оправдано; али и тамо би се морала вода у заходе спровести, која би вавјек одилазила те смрад и развијање шкодљивих гљивица спречавала; дачим у селима, — где простора задоста има, сврху овога не појмим!

За здравље своје деце брину се код куће родитељи, те само здрава деца за школу су способна; дачим у школи води о том бригу учитељ, да му деца и надаље здрава буду, и то непосредно, упућујући их на уредан и здрав живот; јер знамо; да само са здравом децом напредка бити може.

Сеоска су деца у здравој природи одрасла и њој се навикла, зато је и школа дужна ово подупирати; јер нису деца ни од пре научена да им заходи под носом буду, а држим да би и мање болести по школама било као и то, да није нужно тражити длаку у јајету и испитивати одкуда у новије доба кратковидост код младежи долази, — јер у школама, где светлост са десне стране деци долази; где школска табла нема места на предњем зиду, већ на страни стоји, на коју деца постранце гледају; где не има вентилација; где заходи у школу вуре; па још где је малено школско двориште где се 200—300 деце приликом одмора гуше и прах гутају, — онда је јасно да треба ваљане школе градити, а писање на миру оставити; јер колико год косо, исто тако и усправно писмо својих добрих и рђавих страна има.

Не треба да су школска деца болесна, но само гадним

смрадом и поквареним ваздухом окружена, што прво главобољу проузрокује, за сваки рад у школи постају неспособна; зато би сваку и најмању ситницу што би по здравље деце, односно школски напредак убитачно било, одклонити требало.

2. *Наука вере*. Задатак нар. школе је, да *образује* омладину, да јој покаже пут *леиом и поштеном* будућем друштвеном животу. Поштен је живот најлепша врлина сваком човеку; па зато је то и задатак нар. школе, да спрема младеж за добар и поштен односно за *моралан* живот.

На образовање моралног карактера поред свих наставних предмета највећи уплив има *наука вере*.

У кр. Хрв. и Славонији као за све предмете тако и за науку вере је издата прописана „научна основа“; но само што ова на артији стоји, дочим се у школама врло мало или баш никако не предаје.

Г. г. школ. надзорници и не питају за науку вере, као да овај предмет и не постоји, — дочим сувише велику пажњу обраћају на учење „*poštovnícáh*“ (поштарски писмени састави), е ће сва школ. младеж бити поштари или ће у будућем животу само са поштама посла имати.

Нерадо се у опште дотичем нар. учитељства и његових дужности, јер сам уверен; да сваки појми важност свога позива; али што се тиче општег народног добра и напретка, ту морам и преко воље пребацити, да се наука вере у нашим школама сасвим запустила. Не треба се обазирати на то, што г. г. надзорници науку вере не испитују — већ тим треба још више на овој науци да радите јер ће помоћу ње и у другим предметима успех напреднији бити.

Није нар. школа позвата да само научи децу читати, писати, рачунати; да од њих створи велике природњаке и философе и да својим разумом траже само оно што је за њи добро и пробитачно, — већ да раде за *опште* добро; за добро *свију* људи и у тим врлинама да је сваки сталан и постојан и онда, када никакове користи за себе не види и нема.

Jan Mill вели: *Dass das Glück des Individuums und das Glück seiner Umgebung, das Ziel der Erziehung sei.*

Schulz u Froschhammer још додају на ово: *Das Individuum voll sein Glück nicht bloss im Glück seiner Umgebung, sondern im Glück der ganzen Menschheit, sein eigenes Glück suchen und finden.*

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BS

Das Individuum soll mittelbar zu seinem eigenem Glück erzogen werden, unmittelbar aber, für ein Wirken für das Glück der ganzen Menschheit.

Сви се предмети у школи морају подједнако настављати, а сваки онај учитељ љуто греши и пред Богом и људима, који мисли да није он дужан предавати односно учити науку вере у школи, све и ако то г. г. надзорници не изискују.

Fröbel је рекао: Nicht Buch-Menschen sollen erzogen werden sondern That-Menschen, denn im Thun und Schaffen werden alle Kräfte und gebildet. Der Zweck der Erziehung ist Darstellung eines berufstreuen, reinen, unverletzten und darum heiligen Lebens.

Wo Religion, Arbeitsamkeit und Mässigung in Eintracht wirken: da ist der irdische Himmel, da ist Friede, Freude, Heil, Gnade und Segen.

Не требамо дакле питати ко мора и које обвезан да учи науку вере своје, већ ради само за твоје и народа твога добро!

Да је велики немар и код некојих наших г. г. свештеника и то је истина. У неким општинама има по два свештеника који никада у школу ни завирити неће да своју пастирску поуку у вери и добродјетељи младежи пруже, нити одраслију младеж у недељне и празничне дане Богу се молити уче, — већ по цели дан пред општинском кућом проведу да чују, шта је ноћас украдено; кога је г. начелник затворио, ко је дошао порезу да плати; — а по некад и у касини и на куглани време прекраћају, само им се никако у школу не иде.

(Наставиће се.)

ДОМАЋЕ ВАСПИТАЊЕ У ПРВИХ ХРИШЋАНА.

(Једна лекција из педагогијске повестнице.)

Проповед апостолска брзо се распрострла по свима крајевима познатог света; и што су Јевреји и незнабошци прве хришћане већма гонили, то се хришћанство све већма утврђивало и раширивало. Спољашна снага непријатељска и разноврсни нападаји нису били кадри уништити онај дух, који је међу хришћанима овладао, а тај дух био је дух вере, наде и љубави. Чезња за спасењем, и одушевљење за право благо и за напредак човечанства, све се већма распростирала међу хришћанима, посредством заједничког Богослужења и домаћег васпитања.

Први хришћани су били једно срце и једна душа, међу њима није било зависти ни свађе, и ако су се размирице где појавиле, старешине су се старале, у духу љубави да се те размирице отклоне. Богати између њих давали су посла сиротињи и издржавали су оне, који због слабости или болести не могаху радити.

Домаћи живот првих Хришћана био је преобраћен у цркву Божију. Муж и жена сматраху живот свој, као свету заједницу зарад васпитања деце, коју им је Бог поверио. Ко није имао деце, за дужност је своју сматрао узимати сирочад под своје и одхрањивати их као своју децу. У породицама владала је права и чиста побожност и благодетљивост. Од својих родитеља учила су се деца љубави Богу, поштењу, чистоти, слози, мирољубивости, постојанству у вери и у опште благодетљивом животу. Икона матере Божије с малим Исусом на руци служила је мајкама за образац, да сав живот свој посвете одрађивању деце, тога највећег блага, што нам је Бог дао.

Децу која су за рана своје родитеље изгубила, давале су хришћанске општине на васпитање, или побожним породицама, или хришћанским удовицама и побожним девојкама.

Сва хришћанска деца привикавала су се на чистоту и простоту у јелу и пићу и оделу, на вредноћу и посао. Женска деца учила су прести, ткати и шити од својих мајка, а мушку децу учио је отац своје занату. У душевном обзиру васпитала су се деца у смерности и искрености, слози и љубави према свима људима; у постојанству у вери и врлинама и у самопреговарању. Родитељи су водили децу у храм Божији, да службу и проповед слова Божијег слушају; а водили су их и у болнице и сужнице, да им омиле добротине. Родитељски зашт беша озбиљан, али са чистотом љубави здружен. Уз савете и опомене стављена су обећања времените среће, и вечност блага, онима, који добро чине, а не ваљалој се деци озбиљно претило са казнама, а где је нужно било употребљене су и саме казне, али најчешће се претило оним казнама, које непослушну и неваљалу децу с оне стране гроба, у вечности очекују.

В.

ДВАДЕСЕТ ДРУГИ МИНИСТАРСКИ ИЗВЕШТАЈ О ШКОЛАМА У УГАРСКОЈ.

1. О дечијим забавиштима. Године 1892/3. било је свега 1256 забавишта и то 771 правих забавишта (са 126 више него прошле године), сталних

чувалишта било је 54 (са 6 мање него прошле године), летњих децих чувалишта било је 431 са 255 више). У свима овим заводима било је 102.649 деце, која су била обавезна забавишта похађати (са 28.822 више него прошле године). Од деце која су забавишта похађала много је више женских него мушких. У тим заводима је радило 864 оспособљених забавиља (+ 285), 506 неоспособљених забавиља (+ 51), 926 забавиљских спомоћница (+ 218). Мушких је радило у тим заводима 63, а женских 2233. Велики број мушких је отуда, што су многи учитељи радили у летњим децим чувалиштима. Од особа које су у забавиштима радиле знало је мађарски 1266, по мало мађарски 56, а није знало 48. Општећи језик био је у 1.089 завода искључиво мађарски, у 80 завода са мађарским помешан други језик, а без мађарског био је други језик у 81 заводу. 1256 завода имало је 882 редовне дворане, 826 дворана за играње, 1093 места за играње. Издржавање забавишта стало је 595.514 фор., од које је своте 17% из државне благајне узето 26% из општинских припомоћи, 16% школарине. Капитал из кога се забавишта издржавају у последњој школ. години порастао је са 257.102 фор., те износи 2.363.158 фор.

Број школа за избиравање забавиља порастао је од 5 на 9. Оваких завода има у Будимпешти 2. у Вашархелју, у Пожуну, Сепеш св. Ђерђу, Острогону, Сатмару, Вел. Варадину, Калочи и Сибињу. У овим заводима било је 499 ученика, од којих је њих 160 добило забавиљска оспособљења.

2. *О народним школама.* Број за школу обавезне деце у 1892. год. је врло порастао. У тој години је било 2,670.095 за школу обавезне деце. И број деце која су школу похађала порастао је за ту годину са 52.110, те је било свега 2,169.692 деце у школама. Није ишло у школу 500.403 детета.

Од деце која су за школу способна требало је да је ишло у школу 1,943.077 деце; а истини ишло је у школу само 1,664.507 деце. За повторну школу било је 727.018 деце, од којих је ишло у школу само 505.185 деце.

Много више мушке деце похађа школу него женске; од 1000 мушке деце ишло је у школу 857·5; а од 1000 женских ишло је у школу 765·7

По вери ишло је у школу од 1000 римокатолика 87·76%, лутерана 87·42%, калвина 83·91%, унитарца 83·08, израиљца 82·31, ист. православних 64·08, гркокатолика 61·61. Велики назадак се опажа код ист. православних, јер док је број за школу способне деце порастао са 12·684 дотле је број деце, која су похађала школу смањен са 1·587. То ће бити и отуда што је број школа у тој години са 7 умањен.

По језику од 1000 за школу обавезне деце ишло је у школу код Немаца 94·72%, Мађара 86·03%, Словака 84·56%, Срба 76·76, Хрвата 74·41, Русина 70·48, Романа 57·44. Као што се из овога види, Немци се најбоље старају за школовање своје деце, јер они су од свију народности на првом месту.

Читаву годину ишло је у школу 84·52% од броја деце, а мање од 8 месеци ишло је у школу 15·48%. Са свима потребним училима било је снабдевено 91·65%, а није имало учила 8·35%.

Године 1891/2. од 12.661 општине имало је својих школа 10·690 општина, са другим општинама у свези имало је 1·757 општина школа, а није имала ни једну школу 214 општина. Ових последњих се умалио број са 30.

У тој години било је 16.917 народних школа, са 47 више него прошле

године. Од тих је било 831 државна, са 19 више него прошле године; 1.944 општинских школа, са 10 више; 5.509 римокатоличких школа, са 38 више; 2.167 грчкокатоличких, са 1 више; 1.816 прт. православних, са 7 мање него прошле године; 2.380 реформатских са 8 мање; израилских 576 са 2 мање; 162 приватне школе, са 9 мање; 50 унитарских са 2 више; 1.441 евангеличких, са 11 више; 41 друштвена школа, са 8 мање него прошле године.
(Свршиће се.)

ПРВИ СРЕСКИ УЧИТЕЉСКИ ЗБОР В. БЕЧКЕРЕЧКОГ ПРОТОПРЕЗВИТЕРАТА.

Данас је доба напредовања, у коме се народи више не надтичу физичном снагом својом, него се боре просветним оружјем за обезбеђење свога опстанка. У тој борби не може ни народ српски малаксати, јер му то његова прошлост не допушта. Прошлост нашега народа заузима угледно место у светској повесници, па такав народ, који се у најкритичнијим временима по њега одржао, не сме, нити може заостати у данашњем добу, добу просветне борбе, — добу напредовања.

Најбоља залога лепше будућности народне јесте народна просвета; а како је нар. школа врело нар. просвете, то онда сваки народ баш у данашњим временима баш у првом реду мора се побринути, да има довољан број нар. школа, које одговарају својој правој сврси; те школе само ће онда одговарати савременим захтевима опћег васпитања, ако у њима узвишену радњу наставничку обављају људи, који су са свим одани своме позиву, и својим марљивим усавршавањем у својој струци свој учитељски рад удешавају тако, да њиме подмладак народни уздигну на онај ступањ образовања и моралности, које ће га оспособити за доцнији активни живот у животној борби. Тој дужности пак наше учитељство моћи ће одговорити онда, ако буде непрестано корачало са духом времена упоредо и тежило да својим даљим образовањем дође до савршенства у својој струци.

За учитељско даље образовање јесу и учитељски зборови, на којима се расправљају разна питања, која се односе на напредак нар. школе и нар. просвете. На учитељским зборовима упознају се учитељи међусобно са својим наставним вештинама, те тако једно друго поправљају и допуњују у недостатку практичне вештине, која је нужна сваком учитељу у његовом васпитном раду. На таквим зборовима се поближе упознају са практичном страном школе и њеног деловања и они, који су ван учитељске струке и ту учитељство са својим озбиљним радом стиче себи угледа и поштовања, јер само радња и успех радње нашег учитељства стећи ће нами уважања и угледа у народу нашем. То убеђење сакупило је 4. маја сво српско вероисповедно учитељство бечкеречког среза у град Вел. Бечкерек, где се одржао први учитељски збор овога среза, на коме је учитељство дало јасног израза, да је вољно и орно озбиљна рада а све у корист свога народа и просвете народне. Збор је био врло достојанствен и импозантан. Сем учитеља и учитељица на збору беше заступљена скоро сва интелигенција из места, која беше са свим изненађена

са успехом зборског рада, што учитељству заиста на дику може служити. Грађанство је са збора понело собом најлепше мишење о нашем учитељству, јер се у току озбиљног и достојанственог зборског рада уверило, да учитељство наше са својом образованошћу и радом заслужује пуно поштовање и љубав свога народа. На збору је био као изасланик епарх. власти благородни господин Мита Долга епарх. шк. извештач, а особито је одликован збор са присутношћу благородног господина Антонија Штајнбаха, кр. саветника и државног школ. надзорника жупаније торонталске, који је изјавио своје особито допадање, што види да наше учитељство тако напредује и неуморно се труди, да савесно одговори своје узвишеном позиву.

Сам пак рад зборски текао је овим редом: 4. маја пре подне у 10 часова сво учитељстве на челу са благородним госп. Митом Долгом епарх. изв. а уз пратњу многобројног грађанства отиде у св. Успенски храм, где је преч. г. Љ. Панић окр. протојереј са часним свећеницима С. Никифоровићем и Ж. Стакићем призвао св. Духа; после овога чина сви учитељи, учитељице и грађанство пређоше у црквено-општинску дворану, где је г. *Др. Светозар Петровић*, као председник сазивачког збора, представивши епарх. изасланика, све присутне поздравио овим речма: „Штовани зборе! Увек сам штовао и ценио народну школу и нар. учитеља. Али тек од како сам срећан управљати овомесним срп. вероисповедним нар. школама, од како сам се поближе упознао са позивом и великим трудом нар. учитеља, и од како сам упознао успех и корист тога труда на образовање масе народа, од то доба сам схватио високи културни задатак нар. учитеља, и од тог доба сам га знао по својој правој вредности ценити.“

Ако стоји она изрека, да нас је песма одржала и одушевила у борби за народносни опстанак, та је могла постојати само донде, док смо се борили са дивљим непријатељем, који је културно много нижи био од нас, док нам је проста песма могла одкрити нашу културну надмоћност према непријатељу. Али данас, када стојимо упоредо са културно напреднијим народима; када смо приморани за народносни опстанак културну борбу водити, данашња ће нам борба само тако бити успешна, ако народносну свест и народносне особине развијамо. А за овај посао у првом реду је позван срп. нар. учитељ; он први отвори Српчету очи, први му расветли ум, први га упозна са разним народима, те га први научи разликовати себе од других народа; те га тако први научи да себе као Србина позна и сматра. И тиме је већ у детету разбудило народносну свест, а образујући га у том правцу, даље развија и снажи у њему особине, које га чине способним за културну и народносну борбу. Овај племенити позив срп. нар. учитеља не може схватити онај, који само површно прати учитељски рад. За то немојте клонути, ако ретко наилазите на признање вашег великог труда, јер најлепше ћете признање наћи у том нараштају, који ви сами образујете, ако га тако образујете, да културну и народносну борбу победно издржи.

Овај ваш рад је тежак, ал ако је слојан, да се савладати. Великобечкеречки учитељски збор употребио је једно — нашом школском аутономијом одобрено и дозвољено — средство, којим се тај рад олакшати може; сазвао је срески учитељски збор, на ком ћете се о тежим питањима шк. наставе

посаветовати, те тим начином рад себи олакшати. Ја вас господо поздрављам као чланове среског учитељског збора и као госте, и као нестручњак, али као искрени пријатељ нар. школе и нар. учитеља, само вам једно могу препоручити, а то је: трудите се, да на овом а и на будућим зборовима, не само један другог научите, него и да један од другог учите, па ако то имате у виду, онда ће вам рад бити слојан и бернџан. У то име желим вам срећан рад!“ Овај значајан говор врло уваженог младога али одушевљеног родољуба и управитеља бечкеречких школа пропраћен је са бурно „живео“.

Благородни господин *М. Доли* поздравља чланове збора, радујући се што ће овом приликом лично се моћи уверити о озбиљном раду учитељства око унапређења школске наставе, и жели да све чланове у томе раду руководи чиста љубав према школи и њеној настави. (Бурно живео!) У тај мах ступа у дворану благородни госп. А. Штајбах државни шк. надзорник праћен са бурно живио! Епарх. изасланик представља г. Штајбаха збору и поздравља га са добродошлицом, на чему се г. државни надзорник лепо захвалио

(Свршиће се.)

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

У славу св. Саве. У србској учитељској школи Сомборској 27. Априла ове године са тихом школском свечаношћу држана је успомена тристогодишња спаљивања моштију св. Саве. У великој школекој дворани у присуству управитеља и професорског збора а пред иконом светога Саве тога дана у 11 часова пре подне најпре су ученици и ученице овога завода складно и умилно отгојали тронар светога Саве: „Пути воводјашчаго в жизн.“ Затим је приправица III. разреда Вукосава Јоцићева красословила дивну песму: „На Врачару од Ст. Лазића директора.“ — После тога је управитељ завода овог Н. Ђ. Вукићевић у подужем говору разлагао стање народа србског на свршетку шеснајстога века, када је безбожни потурица Синан-паша разорио светиње србске у Старој Србији и спалити дао тело св. Саве на Врачару, мислећи да ће тиме србски народ заборавити на своју прошлост. Али баш из пенела светога Саве никао је пов духовни живот народа србског. Србски народ под заштитом моћних царева Аустријских и краљева Угарских у овим земљама наставивши се подизао је себи нове цркве и школе а тиме је себе одржао и браћи својој с оне стране Саве и Дунава помогао, да се у овом столећу опрости турскога робства и у ред слободних просвећених народа ступи. После овога говора завршена је скромна ова школека светковина појањем песме: „Ускликнимо с љубави Светитељу Сави.“

Испити за учитељско оспособљење. У Србској учитељској школи држаће се овогодишњи испити за учитељско оспособљење овим редом. Писмени испити држаће се: из србског језика 27. Маја, из рачуна и геометрије 28. Маја, из мађарског језика 30. Маја. Устмени испити за учитељско оспособљење држаће се 17., 18., 19., 20., 21. и 22. Јунија пре и после подне. За председника на овим испитима од Високосл. Школеког Савета наименован је високоблагородни г. Др. Ника Максимовић подпредседник В. Школеког Савета;

за подпредседника исте комисије наменован је најпречастнији г. Јован Борота прота Старобечејски и члан Школ. Савета, а за духовног члана испитне комисије наменован је најпреч. г. Љубомир Купусаревић прота Сомборски. Благодареније ће бити на Петров дан, а 30. Јунија објавиће се оспособљење и прочитати разреднице.

Здање нове учитељске школе. На земљишту, које је Његова Светост Патријарх у главној улици Сомборској за учитељску школу одредити изволио, срушена је стара кућа и почео се копати темељ за ново здање мушке учитељске школе, које ће се трошком Његове Светости сазидати.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се србски учитељ у *Сегедину*. Плата је 420 фор. од варошке општине; 200 фор. од црквене општине, 100 фор. за перовођество; 10 фор. из закладе Михаила Лефтера; стан и 4 хв. механих дрва, којима се и школа грејати има. Молбенице до 19. Маја имају се правосл. срб. цркв. општини у Сегедину поднети. Служба се наступа 1. Септембра о. г.

— У *Гладу* тражи се учитељ. Плата је 300 фор. стан са мало банште и 2 хв. дрва. Рок 20. Јуни. Звање се прима 1. Сент.

— Србска православна црквено-школска општина у *Цурачику* (код Д. Тузле у Босни) тражи учитељ за III. разредну школу. Плата: 300 фор. за перовођество 100 фор. стан, огрев и врт. Рок је до 1. Јунија о. г.

НОВЕ КЊИГЕ.

Свети Сава српски учитељ и просвјетитељ, написао Симеон Кончар у спомен 300-годишњице спаљења моштију св. Саве. Издање српске штампарије у Загребу. Загреб, српска штампарија 1894.

Због нагомиланог материјала изостају из овог броја „Поздрави приликом четрдесетогодишње прославе Н. Ђ. Вукићевића.“

Умољавају се поново сви они, који лист овај примају, а досада нам предплату послали нису, а такође и они, који дугују за „Школски Лист“ од прошлих година, да нам што скорије новце пошљу; јер су нам за даље издавање листа нуждни.

Администрација „Школскога Листа.“

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА у Сомбору.